

การประเมินโครงการ “การจัดกิจกรรมเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ :
การรู้เท่าทันสื่อและการสร้างเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า”

Project Evaluation of “Activity Arrangement for Protecting Consumer in Broadcasting and
Television Commission: Media Literacy and Creating Networks of Ethnic Groups and Tribes”

ธีราภรณ์ กลิ่นสุคนธ์^{1*} จิรัชมา วิเชียรปัญญา² และ พิทักษ์ ชุมงคล³

Thiraporn Glinsukon^{1*} Jiratcha Vichienpanya² and Pitak Chumongkol³

^{1*}รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ถนนพหลโยธิน ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

^{2,3}อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ถนนพหลโยธิน ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

^{1*} Associate Dean of Academic Affair and Research, Faculty of Communication Arts, Rangsit University, Phahonyothin Rd.,
Lak-hok, Patumtanee, Thailand 12000

^{2,3} Lecturer of Faculty of Communication Arts, Rangsit University, Phahonyothin Rd., Lak-hok, Patumtanee, Thailand 12000

*Corresponding author, E-mail: t_glinsukon@yahoo.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการ “การจัดกิจกรรมเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ : การรู้เท่าทันสื่อ และการสร้างเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า” มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ โดยมีรูปแบบการประเมินแบบประยุกต์ซีพี (CIPP Model) ใช้แบบประเมินเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าที่เข้าร่วมโครงการจาก 4 ภูมิภาค จำนวน 334 คน และนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมิน พบว่า 1. ผู้ตอบแบบประเมินเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วงอายุ 46-55 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และผู้ตอบแบบประเมินที่เข้าร่วมโครงการเป็นชาติพันธุ์และชนเผ่าจากภาคใต้มากที่สุด 2. การประเมินโครงการ “การจัดกิจกรรมเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ : การรู้เท่าทันสื่อ และการสร้างเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า” พบว่า 2.1) ผู้ตอบแบบประเมินได้รับข้อมูลข่าวสารของโครงการจากจดหมายส่งตรงโดยกลุ่มงานรับเรื่องร้องเรียนและคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และเหตุผลที่เข้าร่วมโครงการ คือ ต้องการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์เรื่องรู้เท่าทันสื่อและการจัดทำแผน กิจกรรมรณรงค์เครือข่ายผู้บริโภคสื่อวิทยุ-โทรทัศน์มากที่สุด 2.2) ผู้ตอบแบบประเมินมีความคิดเห็นต่อโครงการในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.28 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการประเมินว่าด้าน

ผลกระทบมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.41 รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ที่ค่าเฉลี่ย 4.36 ด้านผลผลิต ที่ค่าเฉลี่ย 4.26 และด้านบริบทและด้านปัจจัยนำเข้า มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน คือ 4.28 ตามลำดับ

คำสำคัญ : การประเมินโครงการ การรู้เท่าทันสื่อ กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า

Abstract

The purpose of the project evaluation was to assess the project in 5 aspects: context, input, process, product, and impact. This is an evaluation research by using CIPPI Model as the format of the evaluation. The project evaluation form was utilized as a tool to collect data of 334 people of ethnic groups and tribes participating in the project from 4 regions for data analysis including frequency, percentage, average, and standard deviation. The results of the evaluation were as follows: 1. The respondents of the evaluation form were female more than male between 46 and 55 years of age. Most of them graduated in elementary and high school level, and most of the respondents of the evaluation form participating in the project were the ethnic groups and tribes from the south. 2. The project evaluation was found as follows: 2.1) The respondents of the evaluation form received information of the project from the letters directly by work groups taking about complaints and consumer protection in broadcasting and television commission of the Committee of National Broadcasting and Telecommunication Commission (NBTC). Moreover, the reason to participate in the project was mostly to increase their knowledge and experience concerning seeing through the mass media's tricks and doing the activity plans of consumers' networks of radio and television media. 2.2) The respondents of the evaluation form had their points of views towards the project in every aspect in the high level and at the average of 4.28. When the evaluation was considered in each aspect, it was found that the impact was in the most level and at the average of 4.41. Secondly, the process was at the average of 4.36, the product was at the average of 4.26, and the context and the input were at the same average of 4.28.

Keywords : project evaluation, media literacy, ethnic groups and tribes

1. บทนำ

สืบเนื่องมาจาก พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 และแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2555 – 2559 กำหนด ให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) วางแนวทางในการ

คุ้มครองผู้บริโภค โดยส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มขององค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน สะท้อนความคิดเห็น รณรงค์ทางสังคม และกิจกรรมอื่นๆ ในการปกป้องสิทธิของตนเอง รวมถึงสามารถเป็นนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งภายใต้การดำเนินงานของกสทช. ยังมีหน่วยงานที่ดูแลภารกิจที่แตกต่างกันออกไป หนึ่งในนั้น คือ สำนักคุ้มครอง

ผู้บริโภคนในการกระจายเสียงและโทรทัศน์ หรือ บส (อ่านว่า บอ-สอ) เพื่อทำหน้าที่คุ้มครองประชาชน ผู้บริโภคสื่อวิทยุ-โทรทัศน์ ทั้งในเรื่องของการถูกละเมิดละเลยในสิทธิและเสรีภาพ และการถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบกิจการวิทยุ-โทรทัศน์ โดยมีกระบวนการทำงานในการสร้างความเข้มแข็ง การรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่าย ตลอดจนการดำเนินการเกี่ยวกับการขูดขี่ ข้อขัดแย้งที่เป็นการเอาเปรียบผู้บริโภค รวมถึงการทำงานด้านการรู้เท่าทันสื่อ และการส่งเสริมให้คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อย โอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้วย (<http://www.nbt.go.th/wps/portal/NTC/OffNtc/OffDutiesRes>, 2557)

สำนักคุ้มครองผู้บริโภคในการกระจายเสียงและโทรทัศน์มุ่งหวังให้การคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ เกิดผลสัมฤทธิ์ขึ้นจริง จึงได้จัดตั้งเว็บไซต์ กสทช. เพื่อผู้บริโภคสื่อวิทยุ-โทรทัศน์ในการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ขึ้น เพื่อเป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจ และเรียนรู้การคุ้มครองตนเองและคนรอบข้าง จากผลกระทบที่เกิดจากการประกอบกิจการของสถานีวิทยุกระจายเสียงและสถานีวิทยุโทรทัศน์ อีกทั้งเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้บริโภค

และเนื่องจากปัจจุบันสื่อวิทยุ-โทรทัศน์เป็นสื่อกระแสหลักมีจุดเน้นในเรื่องของธุรกิจ การบริโภคนิยม ความรุนแรง และสื่อที่เป็นแบบอย่างในพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทั้งเรื่องเพศและการดำเนินชีวิต ประกอบกับมีการเผยแพร่ข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์ในเชิงลบ เช่น ความไม่น่าไว้วางใจ ความสกปรกและเป็นผู้แพร่เชื้อ การล้อเลียนด้านภาษาและวัฒนธรรม เป็นต้น และในทางกลับกันกลุ่มชนเผ่าหรือกลุ่มชาติพันธุ์มักจะไม่ค่อยได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ จากสื่อแขนงต่างๆ และไม่มีโอกาสที่จะเผยแพร่ข้อมูลที่สะท้อนสภาพชีวิต ปัญหา และความ

ต้องการของตนเองที่ส่งถึงสังคม หรือการเข้าไม่ถึงบริการสาธารณะด้านต่างๆ ใดๆก็ตามบุคคลเหล่านี้ก็ควรได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และความเสมอภาคในฐานะประชาชนหรือผู้บริโภคด้วยเช่นกัน

จะเห็นว่ากลุ่มชนเผ่าและกลุ่มชาติพันธุ์เป็นประชากรอีกกลุ่มของประเทศที่มักเกิดปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้น และปัญหาด้านการรู้เท่าทันสื่อ การไม่เข้าใจถึงอัตลักษณ์และตัวตนที่แท้จริงของกลุ่ม โดยการนำเสนอผ่านสื่อประเภทต่างๆ ของสื่อมวลชน ทั้งนี้เนื่องจากสื่อมวลชนขาดความเข้าใจที่แท้จริง และในทางกลับกันก็เป็นเรื่องของโอกาสในการนำเสนอหรือเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องของกลุ่มชนเผ่าและกลุ่มชาติพันธุ์ให้ผู้อื่นได้รับรู้ด้วย ประเด็นที่สำคัญคือ การขาดทักษะหรือประสบการณ์ในการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่ม ดังที่พรทิพย์ เย็นจะบก (2552) กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถในการวิเคราะห์ วิเคราะห์ และประเมินค่าสื่อ ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ นำเสนอสื่อในแบบฉบับของตนเอง และผลิตสื่อเพื่อการสื่อสารได้หลายรูปแบบ ซึ่งจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ากลุ่มชนเผ่าและกลุ่มชาติพันธุ์ไม่สามารถโต้ตอบได้ และเป็นฝ่ายตั้งรับเพียงอย่างเดียว ดังนั้นจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้กลุ่มชนเผ่าและกลุ่มชาติพันธุ์ฝ่ายรุกบ้าง โดยการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เข้าถึงสื่อที่หลากหลายและมีคุณภาพ สามารถใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ รวมไปถึงมีส่วนร่วมที่พัฒนาสื่อต่างๆ ให้ดีขึ้น เช่น ท้วงติงหรือร้องเรียนเมื่อพบสื่อที่ไม่เหมาะสม หรือการเรียกร้องสิทธิในฐานะเป็นผู้บริโภคสื่อ ฯลฯ

ดังนั้นคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต จึงร่วมกับคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ในการดำเนินโครงการ “การจัดกิจกรรมเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในการกระจายเสียงและโทรทัศน์ : การ

รู้เท่าทันสื่อ และการสร้างเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า” เพื่อต้องการกระตุ้นการสร้างเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า ซึ่งจะเป็นแผนการดำเนินการในปี 2558 ตามที่มาของการจัดกิจกรรมคุ้มครองผู้บริโภคสื่อวิทยุ-โทรทัศน์ (กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า) ในครั้งนี้ โดยการจัดโครงการครั้งนี้มุ่งหวังให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโครงการตระหนักและตื่นตัวในสิทธิที่พึงได้รับ มีศักยภาพในการรับสื่ออย่างรู้เท่าทัน เพื่อเป็นการขยายผลการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของ กสทช. และให้มีแนวทางในการส่งเสริมความเข้มแข็งของผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า) และเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานและกลุ่มชาติพันธุ์เป็นส่วนหนึ่งในการป้องกันและแก้ไขปัญหา

จากที่กล่าวมาข้างต้นเมื่อมีการจัดดำเนินการโครงการแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการ ซึ่งถือเป็นการดำเนินการที่สำคัญและต้องปฏิบัติเมื่อมีการจัดโครงการอย่างใดอย่างหนึ่งของหน่วยงานขึ้น ทั้งนี้ผู้ประเมินได้มีการทบทวนวรรณกรรมในประเด็นต่อไปนี้เป็น การประเมินโครงการ ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ทัศนคติและพฤติกรรม (KAB) ทฤษฎีว่าด้วยสื่อและประสิทธิผลของสื่อ และแนวคิดเกี่ยวกับสัมมนา โดยผลจากการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา การปรับปรุง การวางแผนจัดการโครงการนี้ ตลอดจนโครงการอื่นๆ ที่คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) จะดำเนินต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินโครงการ “การจัดกิจกรรมเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ : การรู้เท่าทันสื่อ และการสร้างเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า” โดยประเมินผล 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท

ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงการประเมิน เป็นการประเมินวัตถุประสงค์และรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ มีลักษณะเป็นการประเมินเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงาน โดยประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านบริบท (context) เป็นการประเมินนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการจัดโครงการ ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการ ตลอดจนวิธีการดำเนินโครงการ
2. ด้านปัจจัยการนำเข้า (input) เป็นการประเมินทีมงาน ฝึกอบรม วัสดุอุปกรณ์ และผู้เข้าร่วมโครงการ
3. ด้านกระบวนการ (process) เป็นการประเมินการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมโครงการ ความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ การอบรมของวิทยากร ความเหมาะสมของสื่อ และการติดตามผล
4. ด้านผลผลิต (product) เป็นการประเมินในส่วนที่เป็นผลการดำเนินงาน โครงการว่าเป็นอย่างไร มีความพึงพอใจในระดับใด
5. ด้านผลผลิต (impact) เป็นการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้น พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของบุคคลโดยตรงและทางอ้อม กับผลผลิต ว่าเกิดอะไรขึ้นกับผู้เข้าร่วมโครงการบ้าง และผู้เข้าร่วมโครงการได้ อะไรบ้าง จากการเข้าร่วมโครงการอันเป็นผลที่ได้เกิดขึ้นหลังจากจบโครงการแล้ว

โดยมีประชากรที่ใช้ในการประเมิน คือ ผู้เข้าร่วมโครงการ “การจัดกิจกรรมเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ : การรู้เท่าทันสื่อ และการสร้างเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า” จาก 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคกลาง และภาคใต้ ทั้งนี้ได้ใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 334 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ แบบประเมินโครงการ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 การประเมินโครงการ “การจัดกิจกรรมเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ : การรู้เท่าทันสื่อ และการสร้างเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า” ประกอบด้วย ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ

โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาเครื่องมือเพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยงตรงของเนื้อหาในข้อคำถาม และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป และหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา ของ Cronbach (1990) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ประเมินในการเก็บข้อมูลกับผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้ง 4 ภูมิภาค โดยได้รับแบบประเมินคืน จำนวน 220 ชุด คิดเป็นร้อยละ 65.87 และประเมินผลในเชิงสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ และใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือ สถิติเชิงพรรณนา

4. สรุปผลการประเมิน

ผู้ตอบแบบประเมินเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นเพศหญิง จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 51.36 และเพศชาย จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 45.91 มีอายุอยู่ในช่วงอายุ 46-55 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 28.64 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ระดับ ประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 52.27 และผู้ตอบแบบประเมินที่เข้าร่วมโครงการ

เป็นชนเผ่าชาติพันธุ์จากภาคใต้มากที่สุด จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 28.63

ด้านการประเมินโครงการพบว่า ผู้ตอบแบบประเมินได้รับข้อมูลข่าวสารของโครงการจากจดหมายส่งตรงจาก กสทช. มากที่สุด จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 75.45 และเหตุผลที่เข้าร่วมโครงการ คือ ต้องการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์เรื่องรู้เท่าทันสื่อและการจัดทำแผนกิจกรรมเครือข่ายผู้บริโภคสื่อวิทยุ-โทรทัศน์ จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 70.45

ผู้ตอบแบบประเมินมีความคิดเห็นต่อโครงการในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.28 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการประเมินว่าด้านผลกระทบมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.41 รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ที่ค่าเฉลี่ย 4.36 ด้านผลผลิต ที่ค่าเฉลี่ย 4.26 และด้านบริบทและด้านปัจจัยนำเข้า มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน คือ 4.18 ตามลำดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

1. ด้านผลกระทบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.41 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โครงการนี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในกลุ่มชาติพันธุ์ และ ก ส ท ช . มาก ที่ สุด ที่ ค่า เฉลี่ย 4.51
2. ด้านกระบวนการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.36 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าสัมมนามีส่วนร่วมกันและมีปฏิบัติที่ดีมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.53
3. ด้านผลผลิตในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ย 4.26 โดยเมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบประเมินได้เปิดโลกทัศน์ใหม่ๆ เกี่ยวกับการสร้างสรรค์สื่อ ที่ค่าเฉลี่ย 4.35
4. ด้านบริบทในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.18 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า โครงการเน้นการเปิดโอกาสให้ท่านได้แสดงความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ และโครงการก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่ามากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.25

5. ด้านปัจจัยนำเข้าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.18 โดยเมื่อพิจารณาในรายชื่อ พบว่าโครงการมีความเหมาะสมของสถานที่จัดการสัมมนา มากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.56

5. การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการ คือ ต้องการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ เรื่องรู้เท่าทันสื่อและการจัดทำแผนกิจกรรมเครือข่าย ผู้บริโภคสื่อวิทยุ-โทรทัศน์ และต้องการพบปะและแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ และชนเผ่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องกระบวนการในการเลือกรับสาร ของ Klapper (1980) ที่กล่าวไว้ว่า บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งสาร ต่างๆ ตามความสนใจและความต้องการ และเลือกรับข่าวสารที่สอดคล้องกับทัศนคติความเชื่อของตนเอง โดยบุคคลจะจดจำเนื้อหาสาระของสารในส่วนที่ต้องการไว้เป็นประสบการณ์ เพื่อที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป และแนวคิดของ McCombs et al. (1985) ที่ได้กล่าวว่า ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับสื่อเพื่อสนองความต้องการของตนในการอ่าน ฟัง และชมด้วย เหตุผลที่แตกต่างกัน โดยเหตุผลที่สำคัญ คือ เพื่อศึกษา ความเคลื่อนไหวและสังเกตการณ์รอบตัว เพื่อที่จะได้รู้ว่าอะไรกำลังจะเกิดขึ้น เพื่อให้ทันเหตุการณ์ ทันสมัย และเรียนรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่ควรรู้ เพื่อใช้ข่าวสารที่ได้มานั้น เป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจแต่ละวัน เพื่อให้ได้ข่าวสารที่จะใช้ประโยชน์ในการถกเถียง ปัญหาประจำวันกับบุคคลอื่น และเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมอยู่ในเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นด้วย

จากการประเมินโครงการในครั้งนี้ ซึ่งเป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ “การจัดกิจกรรมเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ : การ

รู้เท่าทันสื่อ และการสร้างเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า” และพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการดังกล่าวอย่างมีระบบ แล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไป โดยจากการประเมินโครงการในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

ด้านผลกระทบของโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า คือ โครงการนี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในกลุ่มชาติพันธุ์ และกศพ. รองลงมา คือ ผู้ร่วมโครงการได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านความคิดและประสบการณ์ใหม่ๆ จากวิทยากรและเพื่อนผู้เข้าร่วมโครงการทุกคน และผู้เข้าร่วมโครงการยอมรับและเข้าใจในข้อจำกัดต่างๆ รวมถึงโอกาสการพัฒนาตนเองให้มีความรู้เรื่องเท่าทันสื่อ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดโครงการในครั้งนี้ส่งผลโดยตรงต่อการสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งในการดำเนินการพัฒนาตนเองและพัฒนาชนเผ่า (อ้างถึงในอิทธิพลใจสมศรี, 2541) กล่าวว่าการประเมินโครงการ เป็นการตรวจสอบว่าโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้วนั้น มีความก้าวหน้า มีปัญหาในทางปฏิบัติอย่างไร บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ และมีผลกระทบทางตรงและทางอ้อมอย่างไรอย่างหนึ่งกับผู้เข้าร่วมโครงการ และยังสอดคล้องแนวคิดของกัทสัน ลอยฟ้า (2526) กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินโครงการว่า ผลของการประเมินนอกจากจะชี้ให้เห็นผลของการดำเนินงานแล้ว ยังชี้ให้เห็นผลกระทบของโครงการที่ดีต่อชุมชน การประเมินเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้บริหารโครงการในการบริหารโครงการให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง หลีกเลียงและจัดปัญหาที่เกิดขึ้น ขยายหรือปรับโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนยิ่งขึ้น หรืออาจจะระงับโครงการถ้ามีความจำเป็น

ด้านกระบวนการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า วิทยาการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าสัมมนามีส่วนร่วมกันและมีปฏิบัติที่ดีมากที่สุด รองลงมา คือ วิทยาการให้ความเป็นกันเองกับผู้เข้าสัมมนา และวิทยาการประจำกลุ่มย่อยมีความสามารถในการนำเสนอประเด็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เข้าร่วม ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า โครงการนี้มีกระบวนการที่สร้างให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้รับการอบรมและผู้จัดโครงการ ซึ่งถือเป็นการแลกเปลี่ยนและสร้างการเรียนรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าของผู้เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจุงเคือน ศรีปากดี (2548) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมิน โครงการฝึกอบรมทักษะอาชีพหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นหมวดเกษตรกรรมเพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืน” โดยผลการศึกษาวิจัย พบว่า คุณภาพของ วิทยาการและบุคลากรประจำโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในมาก ผ่านเกณฑ์น่าพอใจ กล่าวคือ วิทยาการที่ฝึกอบรมเป็นผู้เชี่ยวชาญในการถ่ายทอดความรู้และเป็นผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน อีกทั้งยังมีความสามารถเทคนิควิธี และการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมให้แก่ผู้รับการอบรมได้เป็นอย่างดี

ด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้ตอบแบบประเมิน ได้เปิดโลกทัศน์ใหม่ๆ เกี่ยวกับการสร้างสรรค์สื่อ รองลงมา คือ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านความคิดและประสบการณ์ระหว่างวิทยาการและผู้เข้าร่วมโครงการ และผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น ตามลำดับ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมการสัมมนาเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ โดยเฉพาะเกิดความเข้าใจในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อเพิ่มมากขึ้น ทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ใหม่ๆ ระหว่างกันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอุดม ถาวร (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาข้าราชการส่วนภูมิภาคด้วยวิธีการฝึกอบรมทางไกลในเขตพื้นที่การศึกษา

ลำพูน เขต 1” ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ประเมินโดยใช้ CIPP Model โดยด้านผลผลิต พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยในระดับมากเกี่ยวกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของชุดวิชา และสามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ และยังคงสอดคล้องกับผลการศึกษา วิจัยของชาติรี นพกาล (2547) ที่ศึกษาเรื่อง “การประเมินโครงการฝึกทักษะกีฬารักบี้พื้นฐานเพื่อต้านภัยยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมบ้านยาวของตำรวจตระเวนชายแดน” โดยพบว่า ด้านผลผลิตซึ่งประกอบด้วยประสิทธิภาพของผู้ผ่านโครงการ การแสดงออกของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงและประโยชน์ที่ได้รับ โดยรวมมีระดับความเหมาะสมมาก

ด้านบริบทในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า โครงการเน้นการเปิดโอกาสให้ท่านได้แสดงความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ และโครงการก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า รองลงมา คือ โครงการสอดคล้องกับวิสัยทัศน์/พันธกิจของ กสทช. และโครงการสอดคล้องกับการพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อตามลำดับ ทั้งนี้จะเห็นว่าโครงการดังกล่าวมีความสอดคล้องและเป็นไปตามความต้องการของทั้งผู้เข้าร่วมสัมมนา อีกทั้งยังส่งผลมีโอกาสได้สร้างสรรค์และตระหนักถึงการผลิตสื่อที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ก็เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่กสทช. ได้ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับวชิระ น้าเพชร (2525) ได้ศึกษาการประเมินโครงการประชุมสัมมนาผู้แทนศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม เพื่อการจัดตั้งชมรมส่งเสริมกิจกรรมการเล่นดนตรีไทยโดยได้ใช้แบบจำลองซีบี (CIPP model) ผลของการประเมินปรากฏว่า วัตถุประสงค์ของโครงการประชุมสัมมนาสอดคล้องกับนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ นโยบายสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และความต้องการและความคาดหวังของผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา

ด้านปัจจัยนำเข้าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า โครงการมีความเหมาะสมของสถานที่จัดการสัมมนาและความเพียงพอของทีมวิทยากรในโครงการสัมมนา ผลการวิจัยด้านปัจจัยนำเข้าเป็นด้านที่มีผลการประเมินน้อยกว่าด้านอื่นๆ แต่อยู่ในระดับมาก ซึ่งควรอาจจะมีปัจจัยหลายๆ ประการที่ส่งผลให้การประเมินน้อยกว่าด้านอื่นๆ เช่น เอกสารประกอบการบรรยาย การประชาสัมพันธ์ ค่าตอบแทนการเดินทาง โสตทัศนอุปกรณ์ ฯลฯ แต่ทั้งนี้ก็จะเป็แนวทางสำหรับการจัดโครงการครั้งต่อไป ที่ผู้จัดโครงการจะต้องพิจารณาให้เรื่องปัจจัยนำเข้าเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญรัตน์ สมคณ (2544) ได้ศึกษาการประเมินผลโครงการฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือสามัญ ชั้นความรู้ชั้นสูงในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ด้านปัจจัยเบื้องต้น สรุปได้ว่าส่วนประกอบต่างๆ ที่สนับสนุนในการดำเนินการฝึกอบรม ได้แก่ หลักสูตร การฝึกอบรม คุณสมบัติของวิทยากร ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม สภาพความพร้อมของอุปกรณ์การฝึกอบรม งบประมาณ กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม คือผู้บริหารโครงการ วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความเห็นว่ามีเหมาะสมระดับมากที่สุด ยกเว้นสถานที่ฝึกอบรม มีความเห็นว่ามีเหมาะสมระดับมาก

6. บทสรุป

จากการประเมินโครงการในครั้งนี้ ซึ่งเป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการดังกล่าวว่ามีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไป โดยจากการประเมินโครงการในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการประเมินว่าด้านผลกระทบมาก

ที่สุด รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ที่ และด้านบริบทและด้านปัจจัยนำเข้า มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากันตามลำดับ ซึ่งจะผลการประเมินแสดงให้เห็นว่าโครงการที่จัดดำเนินในครั้งนี้อาจจะไม่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มชนเผ่าและชาติพันธุ์โดยตรงเนื่องจากการประเมินด้านบริบทต่ำกว่าด้านอื่นๆ และปัจจัยนำเข้าซึ่งประกอบไปด้วย บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาจไม่เพียงพอต่อผู้เข้าร่วมโครงการ จึงมีการประเมินที่ต่ำกว่าด้านอื่นๆ อีกเช่นกัน ผู้ประเมินจึงขอเสนอแนะในประเด็นดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้ที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ ควรเป็นแกนนำหรือพี่เลี้ยงให้กับคนในชุมชนในเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อ
2. ด้านบริบทและปัจจัยนำเข้ามีผลการประเมินผลน้อยกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้นผู้จัดโครงการควรพิจารณาปรับปรุงปัจจัยต่างๆ เช่น เอกสารประกอบ การบรรยาย การประชาสัมพันธ์ ค่าตอบแทนการเดินทาง โสตทัศนอุปกรณ์ ฯลฯ ให้มากขึ้น
3. ควรมีการนำผลการประเมินโครงการครั้งนี้ในด้านต่างๆ ไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบ วิธีการดำเนินงานโครงการอื่นๆ ที่จะจัดให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า ให้เป็นไปตามสภาพ และความต้องการของผู้เกี่ยวข้องกับโครงการนั้นๆ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับการดำเนินการของผู้ที่เข้าร่วมโครงการ

ข้อเสนอแนะในการประเมินครั้งต่อไป

การประเมินในครั้งนี้เป็นการศึกษาที่ตามรูปแบบการประเมินผลโครงการ โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดของ Stufflebeam ซึ่งประกอบไปด้วยด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการด้านผลผลิต และด้านผลลัพธ์ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปน่าจะมีการติดตามผลของผู้เข้าร่วมโครงการในประเด็นด้าน

การประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันเพื่อศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์
ของผู้เข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ

7. กิตติกรรมประกาศ

ผู้ประเมินขอขอบพระคุณ อาจารย์อนุสรณ์ ศรีแก้ว ดร.ศุภฤกษ์ โพธิไพรัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษณ์ ทองเลิศ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือในการประเมินครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ที่สนับสนุนทุนในการประเมินครั้งนี้

8. เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และ กิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2557). หน้าที่ ความรับผิดชอบ. (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก <http://www.nbt.go.th/wps/portal/NTC/OffNTC/OffDutiesRes>. (กันยายน 2557).

ชาติริน พกาล. (2547). การประเมินโครงการฝึกทักษะ กิจการพื้นฐานเพื่อด้านกัยยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมบ้านนายาวของตำรวจตระเวนชายแดน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

คุณเดือน ศรีปากดี. (2548). การประเมินโครงการ ฝึกอบรมทักษะอาชีพหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น หมวดเกษตรกรรมเพื่อพัฒนาผู้ความยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

บุญรัตน์ สมคณ. (2544). การประเมินผลโครงการฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือสามัญ ชั้นความรู้ ชั้นสูงในจังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2543.

วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาค่อเนื่อง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พรทิพย์ เขื่อนจะบก. (2552). ถอดรหัส ลับความคิด เพื่อ การรู้เท่าทันสื่อ. คู่มือเรียนรู้เท่าทันสื่อ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปิ่นโตพับลิชชิ่ง.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญผล.

วชิระ น้ำเพชร. (2525). การประเมินโครงการประชุม สัมมนาผู้แทนศูนย์ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อการจัดตั้งชมรมส่งเสริมกิจกรรมการเล่นดนตรีไทย. กรุงเทพมหานคร : รายงานการวิจัย สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาน ลอยฟ้า. (2526). ความรู้เบื้องต้นทางบรรณารักษศาสตร์. สกลนคร : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ วิทยาลัยครูสกลนคร.

อิทธิพล ใจสมัคร. (2541). การประเมินโครงการ กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา : ศึกษากรณี สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ประเภท มหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: รายงานการวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อุดม ถาวร. (2547). การประเมินโครงการพัฒนาข้าราชการส่วนภูมิภาคด้วยวิธีการฝึกอบรมทางไกลในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Joseph, T. Klapper. (1980). Effects of Mass

Communication. New York : Free Press.

McCombs, Maxwell E. and Becker, Lee B. (1985).

Using Mass Communication Theory. N.J:

Prentice Hall, Inc.

มหาวิทยาลัยรังสิต